

Nhät ký Tron Dn ghi là nhäng dòng chä cäa ngäi däi mä gäi vä đä läp nhäng trang tron cäa mät thäi kä văn häc sä đä bä xoá sä.

Tron Dn t "Giai Phẩm" (1956) đän

"Thä" (1987)

Vä Nhân Văn Giai Phẩm, có nhäng sä viäc đä bä chôn säng. Có nhäng sä thäc đä bä bäp Samäeo đän đä däng. Ngäi ta đä quen säng väi nhäng quäi thai đä đäng đä: nhäng xuyên täc, bäi nhä đä cä häc täp, đä cao. Ngä đäu, nhäng con chä trong häm läi có ngày đäng đäy, thuät läi truyän mình. Nhät ký Tron Dn ghi là nhäng dòng chä cäa ngäi däi mä gäi vä đä läp nhäng trang tron cäa mät thäi kä văn häc sä đä bä xoá sä.

Trong 40 năm sau Nhân Văn, Tron Dn đä chä thäy nhäng häm bän thäo cäa mình: 2/3 bä tiêu tán, mäc nát, 1/3 còn läi bä kät án chung thân trong tron thái näm. Väy mà vän viät. Viät đäu. Bäi ông cho räng viät hay ghi là phäng pháp duy nhät nói chuyän väi mình khi không thä nói đä cä väi ai. Tä 1958, "*ghi trä nên mät hình phät*", ngäi thanh niên 32 tuäi iäy đä bä "*đän ngäm quá cuäng tim räi*".

Tác phäm chäu chung sä phän väi ngäi: gän 30 täp thä, 3 cuän tiäu thuyät, và không biät bao nhiêu bän thäo đä bä mäi mät.

Chúng tôi täng häp mät sä tài liäu khác nhau đä đäng läi mät tiäu sä, mät con ngäi, đä cä nhìn tä nhiäu phía, rút tä chính văn bän cäa Tron Dn và nhäng thông tin thu lä mä chä yäu trong các tài liäu sau đäy: *Con ngäi i Tron Dn* cäa Hoàng Cäm (Nhân Văn sä 1, 20/9/1956); *Sä thäc vä con ngäi i Tron Dn*

cäa Vũ Tú Nam (Văn Nghä Quân Đäi sä 4, tháng 4/1958);

Vä chä thêm nhäng hoät đäng đän täi cäa mät sä cä mä đäu trong nhóm phá hoäi i Nhân Văn Giai Phẩm

cäa Tä Bích Hoàng (VNQĐ, sä 5, tháng 5/1958);

Con đäng đä cäa Phùng Quán, con đäng sai lä mä đän hình cäa mät ngäi i viät văn trä

cäa Nguyễn Ngäc (VNQĐ, sä 4, tháng 4/1958);

Nh t ký Tr n D n ghi

(Ph m Th Hoài, biên so n, nxb Văn ngh , Cali 2001);

Nh ng ngày th thách, trích h i ký

c a Vũ Tú Nam (chép l i 25/10/2006, t p chí Nhà Văn s 3/2007, in l i trên Talawas.)

Nhà th Tr n D n

(**nh : D ng Minh Long**)

Tr n D n tên th t là Tr n Văn Dz n, sinh ngày 23/8/1926 t i Nam Đ nh trong m t gia đình giàu có. M t ngày 7/1/1997 t i Hà N i. Đ u Thành chung Nam Đ nh, r i lên Hà N i, h c ti p, đ u b ng Tú tài. Năm 1946, cùng v i Đình Hùng, Tr n Mai Châu, và Vũ Hoàng Đ ch (em ru t Vũ Hoàng Ch ng) ch tr ng nhóm D Đ ài. Tr n D n, Tr n Mai Châu và Vũ Hoàng Đ ch cùng ký tên vào b n "Tuyên ngôn t ng tr ng" trên D Đ ài s 1 (16/11/46), nh ng Đình Hùng m i th c là "ch soái", b i th Tr n D n, Tr n Mai Châu, Vũ Hoàng Đ ch, và Nguy n Văn T u ch u nh h ng sâu xa th Đình Hùng.

Bài V n o thanh tuy n c a Tr n D n có gi ng r t Đình Hùng:

Đ i b ta n m d i Thy Cung

M đi! i ánh nguy t vô cùng

H n ta qua x ma làm lo n

Nên thác trong đ ng tr n h a công

Nhân Văn Giai Phẩm số XI : Trăn Dăn

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

(Th& M&i 1932-1945, ph& l&c, L&i Nguyễn Ân s&u t&p, nxb H&i nhà văn, 1999).

Năm 1947, Trăn Dăn v& Nam Đ&nh, tham gia kháng chi&n, làm công tác thông tin. Đ& c&t n&p vào đ&ng ngày 19/8/1948 [Vũ Tú Nam, *S& th&t v& con ng&&i Trăn Dăn*(STVCNTD)].

Năm 1951, sau khi đ& l&p ch&nh hu&n "có k&t qu&", Trăn Dăn đ& c& ph& trách hu&n luy&n đ&an Văn công quân đ&i. Vì "đ& kích cán b& sáng tác" nên b& k& lu&t và b& chuy&n v& Tuyên hu&n. Làm vi&c trong tuyên hu&n đ&n 1953 (Vũ Tú Nam, STVCNTD).

1954 tham gia chi&n đ&ch Đ&n Biên Ph&, vi&t ti&u thuy&t *Ng&&i ng&&i l&p l&p* (nxb Quân Đ&i Nhân Dân, 1954). 10/10/54 đ& c& đ& Trung Qu&c vi&t thuy&t minh cho phim Đ&n Biên Ph&. 10/12/54 tr& v& Hà N&i. 24/12/ 54 b&t đ&u t& ch&c các cu&c th&o lu&n đòi thay đ&i chính sách văn ngh& quân đ&i.

Tháng 2/55, Trăn Dăn vi&t b&n Đ& ngh& *Chính sách Văn ngh&*.

Trong tháng 3 và 4/55, Trăn Dăn và T& Ph&c t& ch&c Phê bình t&p th& Vi&t B&c c&a T& H&u và ti&u thuy&t V&&t Côn Đ&o c&a Phùng Quán.

Tháng 4/55: B&n Đ& ngh& *Chính sách Văn ngh&* không đ& c& Tuyên hu&n thông qua.

23/4/55: Trăn Dăn quy&t đ&nh vi&t đ&n gi&i ng&, đ& đ&nh đ&n đ&ng cùng s& ra đ&ng và k&t hôn v&i cô Bùi Th& Ng&c Khuê, b&t ch&p quân k& (Trăn Dăn ghi).

16/5/1955: Trăn Dăn g&i đ&n xin ra kh&i b& đ&i và ra Đ&ng. Hoàng Tích Linh xin ra kh&i b& đ&i (H&i ký Vũ Tú Nam).

13/6/1955: T&t c& các t& Đ&ng & C&c Tuyên hu&n phê phán lá th& xin ra kh&i Đ&ng và quân đ&i

Nhân Văn Giai Phẩm số XI : Trọn Dọn

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

c&a Tr&n D&n là ch&ng đ&i, phá ho&i t& ch&c Đ&ng (H&i ký Vũ Tú Nam).

13/6 đ&n 13/9 B& giam 3 tháng trong tr&i, Tr&n D&n ghi trong nh&t ký "*Ba tháng b& gi& l&i k&m th&o*", "*N&c b&nh: anarchiste*" "*Khi x&a ph&n đ&i x& h&i cũ b&ng symbolisme*

[Tuyên ngôn t&ng tr&ng],

"*Bây gi& ph&n đ&i nh&ng cái sai trong lãnh đ&o văn ngh& b&ng lo&n u*".

Sáng tác

Nh&t đ&nh th&ng

, đ&a cho Lê Đ&t gi& (Hoàng C&m, Con ng& i Tr&n D&n).

21/6/1955: Li&n trong m&t tu&n, t& th& 2 đ&n th& 7, chi b& khai tr& Tr&n D&n và Nguy&n Anh Ch&n [T& Ph&c]. V& Nguy&n Anh Ch&n, t& ch&c quy&t đ&nh đ&nh ch& công tác và sinh ho&t Đ&ng đ& ki&m đ& m (H&i ký Vũ Tú Nam).

T& 3/11 đ&n gi&a tháng 2/56 Tr&n D&n, T& Ph&c ph&i đ&i "tham quan C&i cách ru&ng đ&t đ&t 5" & Yên Viên (B&c Ninh), th&nh tho&ng đ& c v& Hà N&i ho&c Hoàng C&m, Lê Đ&t lên thăm. Trong th&i gian này, Tr&n D&n ghi l&i bi k&ch kinh hoàng C&i Cách ru&ng đ&t trong nh&t ký, v&i nh&ng chi ti&t, nh&ng con s&, nh&ng màn đ&u t&, nh&ng c&nh gi&t ng& i. Đó là m&t tài li&u l&ch s& và x& h&i vô cùng quý giá. Khi biên t&p Tr&n D&n ghi, Ph&m Th& Hoài cho bi&t, ch& ch& đ&a m&t ph&n, còn đ& l&i dành cho cu&n riêng v& C&i cách ru&ng đ&t. Nh&ng cho t&i nay, v&n ch&a th&y tác ph&m này ra đ&i, cũng nh& ph&n l&n các di c&o khác c&a Tr&n D&n v&n còn n&m trong hòm.

Cùng trong th&i gian này, Hoàng C&m Lê Đ&t t& ch&c *Giai phẩm mùa xuân*, có bản v&i Tr&n D&n đ&a bài th&

Nh&

t đ&nh th&ng

ra in, Tr&n D&n đ&ng ý (Tr&n D&n ghi).

Cu&i tháng 1/56 *Giai phẩm mùa xuân* v&a ra đ&i, b& t&ch thu.

Đ&u tháng 2/56 Lê Đ&t b& T& H&u gi&i tên tuyên hu&n ki&m th&o 15 ngày. Tr&n D&n, T& Ph&c b& b&t & B&c Ninh. B& đ&a giam & m&t n&i kín. S& b& th& tiêu, Tr&n D&n l&p k& dùng mince lame c&t c& cho ch&y máu. Đ& c đ&a vào b&nh vi&n.

Chân dung nhà th Tron Dn vi vit s o trên c

do h a sĩ Nguy n Sáng vi năm 1956 và đăng trên

Nhân Văn s 1. (Ngu n : T li u G.Boudarel)

Ngày 21/2/56, Tron Dn vi t m t lá th dài 15 trang, phân tron vi i t ng Nguy n Chí Thanh (Vũ Tú Nam, STVCNTD). H i Văn Ngh t ch c phê bình *Nh t đ nh th ng*.

7/3/56 B t đ u chi n d ch đánh Tron Dn trên báo vi bài c a Hoài Thanh.

Ngày 5/5/56, Tron Dn đ c th vi đ i u ki n ph i vi t "m t b n k ho ch s a ch a sai l m sáu tháng cu i năm". Sau đó đ c chuy n sang H i Văn Ngh (Vũ Tú Nam, STVCNTD).

T tháng 8/56, tham gia Nhân Văn Giai Phẩm và b k lu t cùng đ i u ki n nh Lê Đ t.

Tác ph m:

V n o thanh tuy n (D ãi) 1946.

Ph&m Th& Hoài trong bài *Tr&n D&n: cu&c đ&i, tác ph&m, th&i đ&i* (in trong Tr&n D&n ghi) ghi l&i nh&ng tác ph&m sau đây:

1954: Anh đã th&y, Tiếng tr&ng t&ng lai (tr&ng ca).

1955: Cách m&ng tháng Tám, Nh&t đ&nh th&ng (b&n Hoàng Văn Chí, in l&i trong Tr&n D&n th&, nxb Nhã Nam Đà N&ng, 2007)

1957: *Hãy đi mãi, Đi! Bài th& V&t B&c* (tr&ng ca), (nxb H&i Nhà Văn 1991)

1959: *S&c l&nh 59* (th&), *Con tàu x& h&i* (th&), *17 tình ca* (th&).

1959-1960: *C&ng t&nh* (th&), (nxb H&i Nhà Văn 1994)

1961: *Đêm n&nh sen* (ti&u thuy&t)

1963: *J& Jo&c* (th&) (in trong Tr&n D&n th&, 2007)

1964: *Mùa s&ch* (nxb Văn h&c 1997), *Nh&ng ng& t& và nh&ng c&t đ&n* (ti&u thuy&t)

1965: *M&t ngày C&m Ph&* (ti&u thuy&t)

1967: *Con tr&ng* (th& văn xuôi, in trong Tr&n D&n th&, 2007)

Nhân Văn Giai Phẩm phần XI : Trọn Dọn

Tác Giả: Th&y Khu&

Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

1968: 177 c&nh (hùng ca l&a)

1974: Đ&ng đ&t tâm th&n (nh&t ký th&)

1978: Th& không l&i - Mây không l&i (th& - ho&)

1979: B& ba: Thiên Thanh - 77- Ngày ngày

1980: B& ba: 36 - Th& dài - T& Mã d&ng sao.

1987: Th& Mini. (in trong Tr&n D&n th&, 2007)

Nh&ng kê khai trên đây có l&ch&a ph&i là t&t c&, vì trong cuốn Tr&n D&n th& (nxb Nhã Nam, Đà Nẵng, 2007), do Vũ Văn Kha biên t&p, còn có nh&ng t&p th& khác. Vũ Văn Kha cho bi&t "ph&n l&n di c&o th& Tr&n D&n v&n t&p t&c s& ph&n n&m".

□□□□□ **Hình bìa hai tác phẩm của Trần Dần : Công Tình (1994) và Thơ (2007)**

Tr&n D&n th&, ngoài nh&ng tác phẩm t&m g&i là classique đã in nh& Bài thơ Việt Bắc và Công Tình

T&nh , còn có nh&ng tác phẩm m&i h&n. Nh&ng th& nghi&m th& đ&c âm

Mùa s&ch

Nhân Văn Giai Phẩmophon XI : Tron Dn

Tác Giả: Thy Khuê
Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

, biñ tñ u âm

con OEE

, và thñ bè

Con I

, còn nhiñ u cñ ñng điñ u và ñ hình thñ c, hoñ c ñ p ñ nhñ

Sn Joñ cx

. Ngñ ñ c ñ i, vñ i

Sn bñ i

và

thñ Mini

, Tron Dn thñ c sñ ñã thành công, hai tác phẩm này xác ñnh tinh thñ cách tân thñ cñ a Tron Dn, khác vñ i ñng ñình Hñ ng và Lê ñt. Vñ y ññ công bñ này, tñ m quan trñ ng và sñ ññ c ñáo ññ m trong

Sn bñ i

, và

thñ Mini

. Sñ bñ i, tñ p hñ p ñ i ghi chép ññ c biñ t Tron Dn: ñó là nhñ ng bài thñ văn xuôi cô ññ ng, mñ i, ññ y biñ ñ nh, thñ hiñ ñ cái mñ hñ c khñ ñau cñ a ông mñ t cách toàn ññ n.

Thñ Mini

, là nhñ ng triñ t luñ n thu gñ ññ c ññ kiñ t. Mñ t Tron Dn ññ tñ thñ c tñ i thi nhñ ññ ññ n vñ i tâm linh hiñ ñ triñ t.

Tñ kháng chiñ ññ n Nhân Văn Giai Phẩm

Đñ ñài ra ññ i ngày 16/11/46 ñúng lúc chiñ ññ tranh ñùng ññ : Ngày 16/11/46, Tñ vñ Hñ i Phòng ññ ñ c ññ nh chuñ ññ bñ chñ ng Pháp. 30/11/46, quân Pháp và Tñ Vñ xung ññ tñ ññ Sn. 7/12/46, Võ Nguyên Giáp ra ññ nh sñ a soñ ññ ññ công. 8/12/46, Hà Nñ i ñào hñ m, ññ c tñ ññ ng xuyên nhà ññ sang nhà kia. 10/12/46, ññ chñ ng Hà Nñ i bñ t ññ u tñ ññ cñ . 20/12/46, ññ nh kháng chiñ ññ tñ Hà Nñ i, ban hành ññ Nam Bñ .

Đñ o ññ ññ n Tron Vũ kñ ññ i : *Ban ññ u, Tron Dñ n làm công tác tuyên truyñ ññ cùng Vũ Khiêu và Vũ Hoàng Đñ ch. 1948, khi thành ññ p khu 14 ññ Tây Bñ c, Tron Dñ n cùng Vũ Khiêu, Vũ Hoàng Đñ ch lên Tây Bñ c. Mñ t thñ i gian sau, khu 14 bñ giñ i thñ . Tron Dñ n tham gia quân ññ i, nhñ ññ công tác ññ ch vñ ññ cñ a trung ñoàn Sn n La ññ 1948 ññ n 1950 . (RFI, chñ ññ ng trình tñ ññ ng niñ m Tron Dñ n, tháng 1/1997)*

Hñ Phñ ññ ng kñ ññ i: "ñ nhóm văn ññ Tây Bñ c có Tron Thñ (nay là Tron Vũ), Tron Dñ n và Hoài Nñ m... Tñ Sông ña cñ a nhóm này cũng là mñ t ññ báo ññ ññ c trình bày khá ññ p, ññ ññ ng vñ sáng

tác thơ văn. H&i y Trăn Dăn hay làm thơ leo thang, bài thơ thơ ng đ&c trình bày khá kĩ u cách. Dòng thì in ch& nh&, dòng l&i in ch& to, thiên v& h&ng theo m&t." (Cách m&ng kháng chi&n và đ&i s&ng văn h&c, t&p II, nxb Tác Phẩm Mới, 1987, trang 140).

Theo Vũ Tú Nam: Trong nhóm văn nghệ Sông Đà, Trăn Dăn "làm thơ bí hiểm, v& theo l&i l&p th&, b& qu&n chúng b& đ&i ph&n đ&i". Năm 1951, sau khi đ& "m&t l&p ch&nh hu&n có k&t qu&", Trăn Dăn đ&c đ&i u v& ph& trách đoàn Văn công quân đ&i . (Vũ Tú Nam, STVCNTD).

Theo Hoàng C&m, "l&i tr&i h& năm 1951, các đoàn văn công n& l&c l&p luy&n đ& ph&c v& m&t chi&n đ&ch l&n. Trăn Dăn ph& trách hu&n luy&n cho m&y trăm anh ch& em: sáng tác đ&o đ&n và đ&n viên." (Con ng& i Trăn Dăn)

Vũ Tú Nam cho rằng vì "có ít nh& u thành tích" trong việc luy&n t&p Văn Công, Trăn Dăn "đâm ra ch& quan đ&c đoán, đ& kích cán b& sáng tác", "b& thi hành k& lu&t r&i đ&i u v& đ&c Tuyên hu&n công tác, b&t mãi ng&m ng&m" (Vũ Tú Nam, STVCNTD).

N&u Vũ Tú Nam viết đúng sự thực, thì việc Trăn Dăn v& C&c tuyên hu&n, không phải là m&t thăng tiến mà là m&t hình phạt.

Đ&u năm 1954, Trăn Dăn tham gia chi&n đ&ch Đ&n Biên Phủ cùng v&i Đ& Nhu&n. Ho& sĩ Tô Ng&c Vân ch&t trong chi&n đ&ch này. Ti&u thuyết Ng& i ng& i l&p l&p đ&c sáng tác & Đ&n Biên Phủ, hoàn thành cu&i tháng 9/54.

Đ&u tháng 10/54, Trăn Dăn đ&c c& đi Trung qu&c 2 tháng đ& viết b&n thuyết minh cho phim Ch&n thơ ng Đ&n Biên Phủ, cùng đi trong đoàn có Đ& Nhu&n. Ngày 10/10/54 kh&i hành, 14/10 đ&n Nam Ninh, 20/10 đ&n B&c Kinh, ông hoàn thành bài thơ Ti&ng tr&ng l&ng lai t&i B&c Kinh, và tr& l&i Hà N&i ngày 10/12/54.

Hoàng C&m vi&t: "Sau ch&i n th&ng Đ&i n Bi&n Ph&, Tr&n D&n th&c th&u đ&m su&t s&ng đ& vi&t b&n th&o l&n th& ba cu&n truy&n v& nh&ng ng& i đ& t&o ra ch&i n th&ng l&ch s& l&n lao đ&. "Nh&ng c&i h&ng ch&nh c&a t&i kh&ng ph&i l& t&i u thuy&t. H&ng đ& c&a t&i l& th&. T&i s& tìm t&i trong th& và c& g&ng t&o ra m&t l&i đ&n t& ri&ng b&t -kh&ng ph&i l&p đ& - nh&ng đ&c đ&o. Tr&n D&n đ& n&i v&i t&i nh& v&y sau khi anh vi&t xong "Ng& i ng& i l&p l&p". H&i đ&, anh c& đ&a t&i xem t&p th& làm đ& lâu: "T&ng tr&ng t&ng ng& lai"" (Hoàng C&m, b&d).

Trong nh&t ký, Trăn Dăn ch& ghi s& l&c v& chuy&n đi Trung Qu&c, nh&ng c& l& ông đ& thu&t l&i cho Hoàng C&m. Hoàng C&m ghi:

"Vi&t xong Ng& i ng& i l&p l&p, Trăn Dăn đ&c ph&n công vi&t thuy&t minh cho cu&n phim Ch&i n th&ng Đ&i n Bi&n Ph& và anh đ&c c& sang Trung Qu&c làm nh&m v& đ&. Nh&ng đ& kèm bên c& nh& anh l& m&t cán b& ch&nh tr& c& quy&n t&i h&u quy&t đ&nh. Anh cán b& này, đ&ng l& ph&m vi công tác l& g&ng k&i n v&o n&i dung b&n thuy&t minh và b&o đ&m cho nó kh&ng ph&m nh&ng sai l&m v& đ&ng l&i ch&nh sách c&a Đ&ng trong ch&i n đ&ch Đ&i n Bi&n Ph&, th& đ& l&i đ&ng uy quy&n c&a mình đ& qu& xa v&o ph&m vi v&n h&c, b&t Trăn Dăn ph&i vi&t nh& ý mình, t&ng câu t&ng ch&, l&m đ&ng danh t& ch&nh tr& kh& khan r&ng tu&ch đ& nh&t cho k& đ&c v&o b&n thuy&t minh.

Đ&u tiên, Trăn Dăn r&t ph&c t&ng ng& i cán b& ch&nh tr& khi đ& th&o thuy&t minh, và hoàn toàn theo s&t nh&ng v&n đ& ch&nh tr& s& đ&t ra khi thuy&t minh. Đ&n khi th&y anh cán &y "lên gân" và th&c bàn tay c&ng l&nh v&o ph&m vi vi&t v&n th& Trăn Dăn b&t đ&u c& ph&n &ng. Nh&ng anh v&n b&nh t&nh, đ&ng c&p trên xét l&i v&n đ&. Đ&n khi "anh cán b& v&n l& t&i h&u quy&t đ&nh c& t&ng câu ch&" th& Trăn Dăn th&i kh&ng làm công v&c đ& n&a, nh&ng c& ph&n "v&n ch&ng" cho đ&ng ch& cán b&.

Sau vi&c này s& m&u thu&n g&a v&n ngh& sĩ và cán b& ch&nh tr& b&t đ&u phát tri&n khá m&nh trong con ng& i Trăn Dăn. Anh v&n c& đ&p đ&, nh&u lúc anh th&n th& ít c& i ít nói nh&ng v&n l& con ng& i ch&nh th&c – c&i ch&nh th&c nh&u khi đ&n th& l& - l&m khi anh đ& c&c đ&n, th&t ra nh&ng l&i gay g&t th&i u l&ch s&. (...)

Đ& là đ&ng l&c thúc đ&y Trăn Dăn, r&i đ&n T& Ph&c, Đ& Nhu&n, Hoàng C&m, Trúc Lâm, Hoàng Tích Linh, và r&t đ&ng anh em công tác v&n ngh& trong b& đ&i đ& th&o ra b&n "Đ&ng ch&nh sách V&n ngh&" trình bày v&i c&p trên h&i đ&u năm 1955, t&i Hà N&i."(Hoàng C&m, b&d).

Nhà thơ Trần Dần thi i thơ . Chân dung

do Nguyễn Sáng vẽ năm 1956 và in

trên Nhân Văn số 1 (số nh : DR)

Qua l&i Hoàng C&m, chúng ta hi&u rõ t&i sao, t&i khi đi Trung Hoa v&, thái đ& ph&n kháng c&a Trần Dần mãnh li&t h&n. S& ch&ng đ&i này không do &nh h&ng H& Phong, nh& trong các b&n cáo tr&ng bu&c t&i Trần Dần, khi&n Boudarel và nhi&u ng&oi khác tin theo, mà tr&c ti&p đ&n t& cung cách giáo đ&iu c&a cán b& chính tr&. Đó là m&t trong nh&ng lý do, khi&n khi v& n&oc, Trần Dần b&t tay ngay vào vi&c t& ch&c đ&u tranh trong quân đ&i, so&n th&o b&n Đ&ng (c&i t&). Chính sách Văn nghệ m&t cách quy mô và quy&t li&t.

Tranh đ&u trong quân đ&i, đ&u năm 1955

T& B&c Kinh tr& v& Hà N&i, Trần Dần ghi trong nh&t ký ngày 20/12/54:

"V& Hà N&i đ&oc đúng 10 ngày (...)

C& quan văn nghệ ch&a có gì thay đ&i. V&n nh&ng t& t&ng: "coi r& lao đ&ng nghệ thu&t", "đ&n gi&n coi văn nghệ b& đ&i là b& đ&i", không tin văn nghệ ". V&n nh&ng chính sách gò bó, m&nh &nh và máy móc "quân s& hoá văn nghệ ". Đ&i tôi chìm ch&t trong chính sách này, cũng nh& nh&ng anh em khác. Khó &m. Nh&ng tôi nghe nhi&u t&ng c&t lên. Ph&n đ&i. Bàn cãi. M&a mai. Và c& ch&i b&i. Cái đó có nghĩa là t&ng tr&ng báo t& c&a nh&ng t& t&ng và chính sách áp ch& văn nghệ b& đ&i.

Nh&ng ngày g&n đây sao mà tôi buồn. Bu&t óc l&m. Và b&c t&c.

C& quan và chính sách. H&i vẫn ngh& đánh m&t b&n th&o Ng&&i ng&&i l&p l&p (ph&n 4 và 5).

Món n& chính ph&, nh&ng k& n&m ngày bé, chua chát và mãnh liệt, nh&ng u&t c&a 9 năm chi&n tranh. Th& tôi ng&&i ta không chê nh&ng cũng không s&t s&ng in. Nh&ng d& đ&nh khó th&c h&n vì chính sách gò bó: tích lũy cu&c s&ng m&i thì ph&i đ&c t& do, v.v... Tôi b& bao vây. Ch&t quá. Ép quá (...)

Tôi muốn nh&ng gì?

- m&t chính sách văn ngh& m& r&ng ra, cho nó đúng đ&n.

- m&t cu&c s&ng sáng t&o. Cái cũ thì trút ra. (...)

24/12: Đêm Noel (...) B&&c quanh B& H&. Tr&i tôi &i. Còn v&ng t&ng hát micro nhà th& buồng tr&m tr&m. Hai th&ng đi. Tôi và Lê Đ&t. Bu&n quá. Đây là nh&ng lúc ng&&i tôi h&ng l&m. R&ng l&m. Tôi còn đ&y d& v& nh&ng câu chuy&n trao đ&i đêm nay v& chính sách văn ngh&. D& v& chua, đ&ng, nh&t th&ch." (Tr&n D&n ghi, trang 63 và 65).

Nh& v&y, nh&ng cu&c th&o lu&n đ&i m&i chính sách văn ngh& quân đ&i đã x&y ra t& Noël 1955, trong không khí chán n&n, "d& v& chua, đ&ng, nh&t th&ch" nh& l&i Tr&n D&n. Không khí này đ&&c T& Bích Hoàng mô t& trong bài bu&c t&i Tr&n D&n, nh& sau:

"T& Trung Qu&c v&, Tr&n D&n còn mang theo m&t bài th& dài "T&ng tr&ng t&ng lại" trong đó Tr&n D&n g&i cán b& chính tr& là "ng&&i b&nh", "ng&&i ròi", "ng&&i i". Đó ch& có th& là cách nhìn c&a b&n thù đ&ch đ&i v&i cán b& c&a Đ&ng. Đ& b&t s& h&n h&c đ&a D&n lúc b&y gi& đã n&ng đ&n th& nào! Không ng&c nhiên khi th&y D&n m&i b&&c v& Phòng Văn ngh& Quân đ&i đã đ& kích luôn lãnh đ&o, r&i nhân m&t s& th&c m&c đ&a anh em v& công tác, D&n l&i đ&ng phát đ&ng t&ng ng&&i và b&n thành m&t cu&c đ&u tranh đ&i l&p v&i lãnh đ&o, l&y "áp l&c qu&n chúng" hòng bu&c

lãnh đ&o ph&i ch&p nh&n nh&ng yêu sách thoát ly chính tr&, thoát ly quân đ&i nh& ta đã b&t. Chính Tr&n D&n đã thú nh&n tính ch&t ho&t đ&ng này c&a h&.

C&c Tuyên hu&n b&o anh em nghiên c&u l&i b&n đ&ng, D&n không ch&u, b& m&c và phá phách ngày m&t đ& h&n. D&n lôi kéo đ&c m&t s& phá phách theo mình. Tr&n Công quá khích ăn nói lung tung: "S&ng trong vòng K.50 (ý nói trong doanh tr&i, bên ngoài có b& đ&i gác) ngh&t th& quá!" Nh&ng lu&n đ&u vô k& lu&t này r&t phù h&p v&i ch& tr&ng "ph&i phá mà ra" c&a Tr&n D&n và m& đ&ng cho b&n D&n càng đi sâu vào c&m b&y c&a t& s&n"(T& Bích Hoàng, V&ch thêm nh&ng ho&t đ&ng đen t&i c&a m&t s& c&m đ&u trong nhóm phá ho&i Nhân Văn Giai Phẩm, VNQĐ, s& 5, tháng 5/1958b&d)

Trọn Dọn, Ng& i-phá, Anarchiste

Ngày 10/3/55 Trọn Dọn ghi trong nh&t ký:

"Chính sách tính l&i th& xem có nh&ng gì? - Vài cái bàn. Vài cái đèn đ&n l&nh và vàng. Thêm m&t bàn hành chính. T& báo ra nh&ng kh& và tên SHVN[t&c là t& Sinh Ho&t Văn Ngh&, do T& Phác làm th& ký toà so&n] cũ. Ng& i ta s& đ&i kh& là tính ch&n đ&u c&a nó [cũng đ&i đ&]. Có v&y thôi. Tôi không nói ngoa. Ng& i ta quan ni&m chính sách là nh& v&y. Đ&y. Cái thông minh c&a ng& i lãnh đ&o năm 1955 t&i cái m&c y. V&y là quá đáng l&m r&i. Còn đòi h&i cái gì? Văn ngh& đ&c th& là "ch&u c&", là "châm ch&c" t&t đ& r&i. Đáng l& chúng mà không có bàn, có đ&n, có báo n&a. Đáng l& chúng mà không đ&c th&c khuya h&n 9 giờ. Không đ&c ra ngoài tr&i. Đ&ng này còn cho đi l&i m&t chút. V&y là r&ng r&i l&m r&i còn gì!

Nh&ng tôi nghĩ, nh&ng ông C&ng [Võ H&ng C&ng, C&c phó C&c Tuyên hu&n] ông Thanh [Nguyễn Chí Thanh, Ch& nhi&m T&ng c&c Chính tr&] gì đó không đáng trách (...) Đáng trách là c& m&t cái H& TH& NG! Nó n&ng nh& núi... Nó & trên có, & đ&i có. & ngang có. Đ&ng tr&c, đ&ng sau đ&u có nó. H& th&ng gì? Đó là h& l&n: s& h&i cúi đ&u, làm thân con sên, con t&m g&i, -hò hét m&nh l&nh, làm ông s&m, ông sét. Đ&ng & đâu? (...)

Tôi nghĩ và tôi làm: Đ&ng & tôi. Tôi phá H& TH& NG. Làm sao t&i H&i Ngh& Văn Th& tôi ph&i làm đ&c m&t s& v&c: v&t t& kh&i các &c l&, đ&i u l&, thành k&n mà làm b&ng đ&c. (...)

Đä này có hai chißn trßng khá sä cä:

1) Vät Côn Đäo

2) Thä Tä Häu

Täi thích nhäng cuäc tranh luän này. Không phäi vì bän thân nhäng quyän sách và nhäng tác giä y. Mà vì ý nghĩa nó räng ra nhäu mät khác. Phát huy phê bình đä do (...)

Täi sao bän giä mäo đäc tin hän ngäi thäc thä? Täi sao loài bò sát đäc dùng nhäu. Täi sao chúng nó có mät thäi đäi này? đä trong Đäng? đä cách mäng?- Lä lòng nhät là đäi sao không väch mät chúng ra?

Vän thä tôi sä balayer bän y. Quät! Quät! (...)

Tät cä nhäng cái gì, nguyên đäc gì träng i cho nguyên đäc đän cäa tôi là tôi xoá hät! Mäc! Tôi chä còn mät nguyên đäc mà thôi! Säng và vĩ tä đä đánh bän giä mäo, bän đä ch, bän mäc xì, bän ngäi i-bänh, bän ngäi i-däi, bän ngäi i- . Anarchiste?

Näu väy gäi là anarchiste thì tôi rät muän là anarchiste (...) Tôi không có khä năng công chäc, khä năng ngäi i- . Khä năng tôi là khä năng ngäi i-phä."(Trän Dän ghi, säd, trang 73-75)

Chä đäch cäa Trän Dän rät rõ: Làm Ngäi i-phä, phá toàn bä Hä THäNG träi buäc vän nghä sĩ. **T rän Dän xác đänh mình là Anarchiste**

và ông đã đäch chä Anarchiste rät tài tình là

Ngäi i-phä

(chä này thäng đäc đäch là vô chính phä, chä đäng trong nghĩa chính trä (nghĩa gäc), nhäng nói räng ra, anarchiste còn có nghĩa là quäy, phá, loän, không chäu bät cä mät thä kä luät sät nào). Văn nghä sĩ thäng hay có thái đä anarchiste.

Trăn Dăn th&c hi&n tinh th&n Ngßi i-ph&, phá cái H& TH& NG, cái c& ch& toàn tr& áp đ&t lên Văn ngh& sĩ, qua ba "chi&n tr&ng":

- Đ&ng c&i t& Chính sách Văn ngh& Quân đ&i.

- Phê bình t&p truy&n V&t Côn Đ&o c&a Phùng Quán.

- Phê bình t&p th& V&t B&c c&a T& H&u.

Ba "m&t tr&n" này đi&n ra song song, t& tháng 2 đ&n tháng 5/55 trong quân đ&i, do Trăn Dăn và T& Ph&c c&m đ&u. Nên nh&c l&i là các văn ngh& sĩ lúc &y ph&n l&n theo kháng chi&n và & trong quân đ&i. Nh&ng ng& i đ&c l&c trong nhóm g&m Hoàng C&m, Đ& Nhu&n, Hoàng Tích Linh, Trúc Lâm, thêm "m&u sĩ số 1" Đ&ng Đình H&ng, [T& Ph&c (Nguy&n Văn Ch&n) là "m&u sĩ số 2"] và Lê Đ&t. "Nhóm" này quy t& đ&c c& g&n 30 văn ngh& sĩ (theo Hoàng C&m). Vũ Tú Nam và T& Bích Hoàng cũng "cùng chí h&ng" (theo h&i ký Vũ Tú Nam), sau đ&i h&ng. Đ& Nhu&n là ng& i trong nhóm "ch& tr&ng", sau quay l&i vi&t bài đánh NVGP.

T& Bích Hoàng vi&t: "Lúc đó, T& Ph&c đang làm th& ký to& số n & Sinh ho&t văn ngh&, T& Ph&c đã l&i đ&ng & báo c&a quân đ&i đ& D&n n& ra hai cu&c phê bình V&t Côn Đ&o và t&p th& V&t B&c, v&i m&t đ&ng ý r&t x&u. Trăn Dăn "b&c" th& Hoàng C&m lên đ& đ&y C&m cùng mình và Lê Đ&t đ& t&p th& V&t B&c, thông qua t&p th& đó đ& vào đ&ng chí T& H&u lãnh đ&o văn ngh&, "h& th&n t&ng" nh& b&n D&n đã nói. (...)

Su&t th&i gian này, Trăn Dăn, T& Ph&c, Hoàng C&m, Hoàng Tích Linh, Trúc Lâm và c& Lê Đ&t, luôn luôn b& vi&c đ&n & h&p r&u ch&e trai gái& nhà & số n, đ&u đ&c cho nhau nh&ng lu&n đ&u ph&n đ&ng và bàn cách &n công lãnh đ&o trong quân đ&i. Hoàng C&m càng đ&i tr&y trong &i số ng đ&y th&m khát thú tính c&a & số n, &i số ng r&t quen thu&c v&i C&m th&i tr&c cách m&ng, thì nh&ng & t&ng quan đ& m thù đ&ch càng th&m sâu vào ng& i, và C&m b&n ch&t r&t nhanh. B&n h& bàn nhau "t&p trung gi&i ng&u" đ& b&t bí lãnh đ&o. Th&y không xong, &i bàn "phân tán gi&i ng&u". B&n h& đã th&c h&n ch& tr&ng này. Trăn Dăn đi tiên phong làm m&t lúc hai lá đ&n xin ra Đ&ng, quân đ&i, có tính ch&t &n công vào Đ&ng, quân đ&i nh& ta đã b&t.

Chính nh&ng ho&t đ&ng ch&ng đ&i c&a Trăn Dăn, T& Ph&c và s& h&u theo c&ng ngày c&ng có ý th&c c&a s& ng& i k& trên đ& đã gây tình tr&ng r&i lo&n hoàn toàn, m&t th&i gian, trong Phòng Văn ngh& Quân đ&i, c&m đ&u h&i này là Trăn Dăn và T& Ph&c".(T& Bích Hoàng, bài đ& đ&n)

B&n đ& ngh& c&i t& chính sách văn ngh& quân đ&i

Tháng 2/55: Trăn Dăn viết b&n đ& ngh& *Chính sách Văn ngh&*. V&i s& góp ý c&a T& Ph&c, Đ& Nhu&n, Hoàng C&m, Trúc Lâm, Hoàng Tích Linh.

B&n đ& ngh&, dài 12 trang đánh máy, đ& c& đ&a ra th&o lu&n, đ&u đ&nh, thêm b&t, trong các cu&c h&p c&a Phòng Văn Ngh& quân đ&i t& tháng 2 đ&n tháng 4/55.

Vũ Tú Nam, cháu t&ng Nguy&n Chí Thanh, đ& c& ông Thanh giao toàn b& h& s& Trăn Dăn (b&n đ& ngh&, th& xin ra đ&ng, th& xin gi&i ng&, th& c&u c&u sau khi b& b&t l&n th& hai, b& giam kín, ph&i l&p m&u c&a c& đ& tho&t, vv...) đ& có đ& tài li&u vi&t:

- *Nh&ng ngày th& th&ch*, trích h&i ký c&a Vũ Tú Nam, chép l&i ngày 25/10/2006 (in trên t&p chí Nhà văn s& 3/2007), đ&ng l&i trên Talawas. N&u bài này vi&t đ&ng s& th&t, thì Vũ Tú Nam và T& Bích Hoàng đã "cùng nhóm" v&i Trăn Dăn khi tranh đ&u. N&u bài này đ& c& s&a l&i sau này, cũng nh& nhi&u "nh&t ký" ho&c "h&i ký" xu&t hi&n nh&ng năm g&n đ&y, chúng ta nên th&n tr&ng khi s& đ&ng.

- *S& th&c v& con ng& i Trăn D&ng* in trên Văn Ngh& Quân đ&i s& 4, tháng 4/1958, là tài li&u g&c, tuy vi&t v&i m&c đích "đánh" Trăn Dăn, nh&ng có nhi&u thông tin h&u ích, v& ti&u s& Trăn Dăn, v& n&i dung b&n đ& ngh& c&i t& do Trăn Dăn viết tháng 2/1955. S& trích đ&n c&a Vũ Tú Nam có th& do thi&n ý mu&n đ& l&i đ&u v&t b&n đ& ngh& này cho mai sau.

Vũ Tú Nam vi&t:

"Cu&i năm 1954 sang đ&u năm 1955, các đ&ng chí trong Phòng Văn ngh& quân đ&i đ&u th&c

m&c mu&n c&i t&n t& ch&c, chính sách cho h&p v&i tình hình m&i, mu&n đ& đ&t lên c&p trên nghiên c&u, gi&i quy&t. Trong m&t cu&c h&p v&i đ&ng chí Nguy&n Chí Thanh, Tr&n D&n hùng h& yêu sách m&y đ&i m, đ& ý thêm th&t, không th&t trung thành v&i nh&ng đ&u đã bàn v&i m&t s& anh em trong Phòng:

1- Tr& lãnh đ&o văn ngh& cho văn ngh& sĩ.

2- Thành l&p trong quân đ&i m&t chi h&i văn ngh& tr&c thu&c H&i văn ngh&, không qua C&c Tuyên hu&n và T&ng c&c chính tr&.

3- B& m&i "ch& đ& quân s& h&n hành" trong văn ngh& quân đ&i...

Nghe xong, đ&ng chí Nguy&n Chí Thanh đ&n dò anh em ph&i coi ch&ng, đó là quan đ&i m&t s&n, phi Đ&ng, phi giai c&p, phi chính tr&. H&i đó, anh em ch&a v& l& ra, còn &m&c, cho là c&p trên không thông c&m. Tr&n D&n và m&t vài ng& &i khác thì l&ng l&n, ch&i b&i, reo r&c ho&i nghi, chán n&n, mu&n gi&i ng&. Tháng 2/1955, trong Phòng Văn ngh& quân đ&i có tình tr&ng l&ng l&o, r& r&i, buông th& đ&n cao đ&. Có đ&ng chí [T& Bích Hoàng] ph&i th&t ra l&i than th& "Anarchie totale!" (vô chính ph& hoàn toàn) [nên đ& ch là Lo&n!]

Tr&n D&n v&n đ& c tín nhi&m giao cho công tác ph& trách Ban Văn, chu&n b& tr&u đ&p h&i ngh& ngành Văn toàn quân vào tháng 4/1955. B&n báo cáo do chính Tr&n D&n vi&t (tháng 2/1955). Vì đ& đ&ng cán b& trong Phòng Văn ngh& lúc đó l&ch l&c nh&u, vì n&i dung b&n báo cáo có nh&u đ&u nguy h&im, C&c tuyên hu&n quy&t đ&nh đình v&c chu&n b& cu&c h&p ngành Văn l&i, Tr&n D&n càng b&t mãn, càng u&t h&n". (Vũ Tú Nam, STVCNTD).

V& N&i dung b&n đ&ng ngh&, xin chép l&i nh&ng đ&n đã đ& c Vũ Tú Nam trích, nh&ng ch& in đ&m là do chúng tôi nh&n m&nh:

V& trách nhi&m c&a ng& &i c&m bút, Tr&n D&n vi&t:

"Bi&u hi&n cao nh&t c&a tr&ch nh&m ng&i vi&t là thái đ& tôn tr&ng, trung thành v&i s& th&c. Đó là tiêu chu&n cao nh&t đ&nh giá tác gi& và tác ph&m... Tôn tr&ng, trung thành v&i s& th&c v&a là tr&ch nh&m, - v&a là p& tr&ng, - v&a là ph&ng pháp làm vi&c c&a ng&i vi&t".

Th& nào là s& th&c đ&i v&i m&t nhà văn? Trăn Dăn vi&t:

"... Th& nào là trung thành v&i s& th&c? Đ&u tiên, s& th&c là gì?

"Có s& th&c c&a vũ tr&, c&a l&ch s&, c&a th& gi&i, c&a cách m&ng. L&i có s& th&c trong n& c, đ&ng đ&a ph&ng, đ&ng ngành, đ&ng gi&i, đ&ng ngh&, đ&ng gia đ&nh và đ&ng ng&i m&t n&a. Trong m&i ng&i cũng l&i có tr&u v&n đ&, m&i v&n đ& là m&t s& th&c.

"Có s& th&c hôm qua. S& th&c hôm nay và ngày mai.

"Có s& th&c toàn quân. S& th&c xung kích. C&a pháo binh. C&a c& quan.

"T&c là: nh&ng v&n đ&, hi&n đ&ng c&a xã h&i, c&a con ng&i là s& th&c."

Nhà văn ph&i ph&c từng s& th&c hay ph&c từng chính sách, ch& th&, ph&c từng tuyên hu&n?
Trăn Dăn tr& l&i:

"... S& th&c l&n g&p tr&u tr&u l&n b&t c& ch& th&, lý lu&n nào... N&u nh& s& th&c ng&c l&i chính sách ch& th&, thì ph&i vi&t s& th&c ch& không ph&i là bóp gò s& th&c vào chính sách. Không bao gi& đ&c b&n chính sách, ch& th& thành đ&nh k&n "đ&nh ninh"... (...)

"... Ng&i vi&t ch& vi&t do thôi thúc c&a th&c đ&. Nh&ng chân lý l&n, nh&, anh ta đ& giác th&y c& s&ng, & quân đ&i. Không ph&i vi&t đ& v&a lòng Tuyên hu&n, v&a lòng c&p trên. Đ& có cái danh ph&c v& k&p th&i. M&t tr&u l&n, không có mùi mè giác ng&, ph&c v& gì c&! Cái áo không

th& che đ& c mùi th& i trong ru& t. Cách m& ng không c& n nh& ng ng& i v& tay hoan hô nh& m m& t. Nh& ng anh hót ca chính sách. Th& m chí nh& ng anh "th& cúng chính sách", leng keng bốp méo, nghèo nàn... (...)

"... L& u c& v& t nh& m& t anh th& cúng ê a căm thù yêu n& c xông lên, có ph& i là trách nh& m không?..."

Trăn Dăn mô đ& b& m& t th& c c& a v& h& c kháng chí n nh& sau:

"... Có th& nói v& ch& ng h& n nay nh& u cái gi& đ& o (gi& trá n& a). Gi& đúng tên nó là ch& nghĩa công th& c, gi& n đ& n, s& đ& c. T& c là ng& i v& t đ& t ra m& t cái khuôn nh& t đ& nh, r& i gò ép m& i s& th& c vào đó.

"T& anh hùng ch& h& n thì là: căm h& n, vào b& đ& i r& i anh dũng đ& p công. Đ& i trên thì ph& c từng k& lu& t (ch& a nói trong đ& ch& c tính đó có nh& u r& i r& t phong k& n). L& nh gì là làm ngay không th& c m& c, ho& c có th& c m& c thì phê bình sau (r& i cũng ch& th& y phê bình gì c& !) - Đ& i b& n thì giúp đ& , thân ái phê bình, ai ai cũng m& n (có ng& i nào nh& v& y không?) Đ& i v& i đ& ng thì m& m& m là b& t& n. Đ& i v& i dân thì yêu m& n giúp đ& .

Đó là cái khuôn cho anh hùng. Cái k& u anh hùng không khuy& t đ& m (ho& c tí khuy& t đ& m đ& t v& t không quan tr& ng) đ& y th& c ch& t là k& u iêng hùng gì? Có mùi mè gì c& a ng& i anh hùng qu& n chúng không? Có mùi mè gì c& a nhân văn chúng ta không? Và có th& c nh& v& y không?

"... V& y mà qua cái khuôn trên kia đ& p ra thì thành ngòi bút, ch& u thau gi& ng nhau c& . Th& t là đ& i s& n xu& t k& ngh& đ& nh đem vào s& n xu& t con ng& i và s& n xu& t ngh& thu& t!

"... T& i sao không v& t v& c& quan ch& ng h& n? T& i sao s& v& t v& tình yêu ch& ng h& n? Mà v& t tình yêu thì y nh& đ& a ra ái tình hy sinh vì T& qu& c!... T& i sao c& xu& t thân công nông m& i đáng v& t?..."

"... Ph&i n&i nói &i r&ng ng&#&i v&i t & do ch&n v&n đ&, ch&n đ& tài, ch&n s& th&c nào mình mu&n. Ch& nghĩ h&n th&c không c&m đoán, mà còn khuy&n khích & do..."

"... Tùy s&c mình, b&t ch&c cái gì hãy nói cái &y. Ph&n đ&i &i nói b&a, k&p th&i & u... Không ph&i đ& có t&ng ph&c v& k&p th&i. Không ph&i vì b& ép k&p th&i mà v&t..."

"... Ngày nay, trong văn ch&ng, k& thù ghê &m là ch& nghĩ công th&c, gi&n đ&n s& &c. Ph&i nói tr&ng ra là nó &c ng&#&i v&i t, &c x& h&i... Cho nên ch&ng công th&c gi&n đ&n s& &c không ph&i là ch& làm & ng&#&i v&i t mà đ&c đ&u. Nó ph&i là m&t m&t tr&n lan ra &c x& h&i..."

"... Th&c th& ch& có m&t con đ&ng:"

Đ&u tranh tàn kh&c v&i ch& nghĩ công th&c gi&n đ&n s& &c trong b&n thân và chung quanh"
(Trích theo STVCNTD của Vũ Tú Nam),

Và Vũ Tú Nam cho bi&t:

"B&n báo cáo Tr&n D&n v&t, không đ&c C&c tuyên hu&n thông qua, và cu&c h&p ngành Văn Th& toàn quân ph&i đ&ng &i. Tr&n D&n càng b&t mãn, gây g&, th&ng th&ng b& doanh tr&i b& đ&i ra ngoài ph& , giao du r&ng rãi, & do". (STVCNTD).

Theo Hoàng C&m, tình hình ph&c t&p h&n, ban đ&u đã có nhi&u ý ki&n thu&n. Hoàng C&m vi&t:"
B&n đ& th&o s&p đ&c thông qua. M&t vài cán b& cao c&p trong quân đ&i & ý tán thành nh&ng đ&i m chính trong b&n đ&ng đ&, và nh&t là hoan nghênh tinh th&n xây đ&ng c&a b&n đ&ng ".

(Hoàng C&m, Con ng&#&i Tr&n D&n).

"M&t vài cán b& cao c&p trong quân đ&i"

mà Hoàng C&m nh&c đ&n & đây, có th& là ba v& t&ng lãnh cao c&p trong T&ng C&c chính tr& lúc b&y gi& : Lê Liêm, Lê Quang Đ&o và Tr&n Đ& .

V& bu& i h& p chính, mang tính quy& t đ& nh, Hoàng C& m k& l& i không khí nh& sau:

"Đ& n ngày h& p bàn v& d& th& o chính sách, Tr& n D& n đ& c anh em c& ra trình bày. Nguy& n v& ng c& a bao nhiêu văn ngh& sĩ trong quân đ& i. Làm th& nào đ& sáng tác hay, ph& c v& đ& c sâu s& c. Anh nói say mê, nh& t tình. Trong cách nói nh& u khi b& c. M& t anh khi đ& gay, khi tái l& i:

□ "Gi& văn ngh& cho anh em văn ngh& sĩ! Phân rõ ranh gi& i gi& a cán b& chính tr& và văn ngh& sĩ. Văn ngh& sĩ ph& i có s& lãnh đ& o c& a Đ& ng, nh& ng không th& b& n thành cái máy v.v..."

Đ& t nhiên trong không khí hào h& ng c& a g& n ba m& i anh em văn ngh& sĩ đang s& n sàng c& i m& h& t đ& xây d& ng m& t trong nh& ng chính sách l& n c& a Đ& ng, b& ng có m& t câu qu& t l& i:

"Tinh th& n b& n đ& ngh& này chính là m& t th& t t& ng t do c& a t s& n. Nó ch& ng t t t& ng t s& n đã b& t đ& u t n công vào các đ& ng chí!"

Giá câu nói y& m& m m& t ng& i th& ng thì cũng s& th& ng thôi. Nh& ng l& i m& t cán b& có đ& th& m quy& n xét l& i hay bác b& nh& ng đ& ngh& c& a văn ngh& sĩ, thì b& t đ& u có m& t s& đ& ng c& a l& n. Nh& ng ng& i tr& c kia tán thành b& n đ& án thì b& t đ& u tr& nên hoang mang"(Hoàng C& m, Con ng& i Tr& n D& n).

Ng& i nói câu đó là T& ng Nguy& n Chí Thanh, Ch& nhi& m T& ng c& c Chính tr& .

Vũ Tú Nam xác đ& nh: "Nghe xong, đ& ng chí Nguy& n Chí thanh đ& n dò anh em ph& i coi ch& ng, đó là quan đ& m t s& n, phi Đ& ng, phi giai c& p, phi chính tr& " (STVCNTD)

Huy& n Ki&u vi& t: "Khi th& y Tr& n D& n đ& a ra cái "đ& án chính sách văn ngh& " s& c mùi t s& n c& a D& n, đòi "tr& lãnh đ& o văn ngh& cho văn ngh& sĩ (...) đ& ng chí Nguy& n Chí Thanh nhìn rõ cái th& c ch& t t s& n c& a b& n đ& án y nên nghiêm kh& c gi& i thích và ân c& n đ& n dò anh em ph& i đ&

phòng. Hoàng C& m t& l& i nh& th& nào?: "Đ& t nhiên trong không khí hào h& ng d& a g& n ba m& i anh em văn ngh& sĩ đang s& n sàng c& i m& h& t đ& xây d& ng m& t trong nh& ng chính sách l& n c& a Đ& ng, b& ng có m& t câu qu& t l& i". R& i Hoàng C& m t& p v& i g& ng lão x& c: "Giá câu nói y& m& m m& t ng& i th& ng thì cũng s& th& ng thôi". Nói t& i đ& ng chí Trung & ng nh& v& y, Hoàng C& m có t& [n& m& t] Trung & ng đâu?" (Huy& n Ki&u, "Con ng& i Trăn Dăn", M& t th& đ& n chính tr& b& t l& ng c& a nhóm Nhân Văn, Văn Ngh& sĩ 11, tháng 4/1958). L& i vi& t c& a Huy& n Ki&u, th& hi& n tính cách khi p nh& c c& a s& đông văn ngh& sĩ tr& c lãnh đ& o.

Trăn Dăn phê bình Vũ& t Côn Đ& o

Theo Vũ Tú Nam, có ba bu& i phê bình Vũ& t Côn Đ& o c& a Phùng Quán:

"7/3/1955: Ch& u th& b& y, mình và D& n,... xin phép không h& p chi b& đ& đi th& o lu& n v& Vũ& t Côn Đ& o. Ông Tú M& hoàn toàn khen. Mình nói l& i r& ng Vũ& t Côn Đ& o có nh& ng nh& c đ& m. Anh em b& đ& i nói nh& u nh& t. Ra v& , mình đ& n anh L& u Tr& ng L& r& ng lãnh đ& o c& n ph& i thay đ& i, quan li&u và tr& qu&á".

"14/3/1955: Tranh lu& n v& Vũ& t Côn Đ& o l& n ba & tr& ng Nguy& n Tr& i, vì CLB Đoàn k& t m& c b& n. H& p t& i 11 h, v& n g&ng hai ý k& n. Trăn Dăn phê phán: "Nhân v& t trong Vũ& t Côn Đ& o là ng& i c& t đ& u, không óc không tim" (?!). Ông Hoài Thanh phát b& u tr& n g v& cu& n sách. Lê Đ& t r& t b& c." (H& i ký Vũ Tú Nam).

Theo nh& ng l& i trên đây, Vũ Tú Nam cùng l& p tr& ng v& i Trăn Dăn, khác h& n v& i lu& n đ& u trong bài S& th& c v& con ng& i Trăn Dăn vi& t tháng 3/1958.

Ch& tr& ng phê bình t& do, ch& ng l& i phê bình ca t& ng m& t chi& u, Trăn Dăn đ& a hai cu& n sách tiêu bi& u c& a n& n văn h& c cách m& ng lúc b& y gi& , ra đ& phê bình, v& văn xuôi: Vũ& t Côn Đ& o c& a Phùng Quán và v& th& :
Vũ& t B& c
c& a T& H& u.

Phùng Quán v& a n& i ti& ng v& i tác ph& m đ& u tay, bán r& t ch& y, trong vòng m& t năm tái b& n b& n

Trăn: Tiểu thuyết *Vết Côn Đảo* (Nxb QĐND, Hà Nội 1954) ca tụng sự can trường của các chiến sĩ công nhân tại các công trường Côn Đảo, theo đúng lối văn tuyên truyền của cách mạng.

Trăn Dăn chấp nhận viết, bắt buộc phải đi, cũng phải viết theo. Về cuốn *Ngôi nhà phố* ông ghi trong nhật ký:

"Tôi viết xong cuốn Ngôi nhà phố. Viết về chiến tranh Điện Biên Phủ đấy. Nhưng mà tôi chán rồi. Tôi vì rằng tôi ít thơ viết theo của chiến tranh trong đó quá. Và vì rằng tôi ít thơ viết theo của bản thân tôi trong đó quá. Chiến tranh là chiến tranh, chiến tranh là tôi. Cho nên tôi viết tôi hơn 300 trang mà không thích bắt viết bài thơ tôi cũng làm về chiến tranh: "Anh đã thơ" (mes douleurs) trên đời có 6 trang!" (Trăn Dăn ghi, trang 47)

Trăn Dăn là người đầu tiên đòi hỏi nhà văn khi viết về chiến tranh, phải viết theo, không tô hồng, không nói dối, không nể nang anh hùng gì, toàn tim mà không có óc. Trăn c Nguyễn Minh Châu 30 năm, Trăn Dăn đã đòi hỏi nhà văn phải viết theo về chiến tranh, mặt cách quy định và toàn diện.

Ngôi nhà phố viết xong cuối tháng 9, đầu tháng 10 Trăn Dăn đi Trung quốc. Khi ông trở về sách đã in, nhưng Hội Văn nghệ đánh mất bản thảo *Ngôi nhà phố* (phần 4 và 5) (Trăn Dăn ghi). Nhờ vậy cuốn sách đã in không có phần 4 và phần 5. Có nghĩa là 2 phần này viết "không đúng đường lối" chăng?

Ngoài ra, chính Trăn Dăn, cũng không bằng lòng với cách viết của mình, và nhớ vậy, chúng ta càng hiểu rõ vì sao ông phê bình khe khắt lối viết ca tụng anh hùng của Phùng Quán trong *Vết Côn Đảo*

, bởi qua tác phẩm của Phùng Quán, ông mượn phê phán một tác gia nhà văn chính thơ, tác gia Nguyễn Đình Thi trong

Xung kích, Về...

đến Hoài Thanh, Xuân Diệu... đã nhận mất ca tụng

Viết Về

. Lý do thứ hai, vì Trăn Dăn, Phùng Quán cùng chung một nhóm, cho nên viết về Trăn Dăn, Lê Đạt, phê bình sách của Phùng Quán, một nhà văn đàn em, cùng với sách của Tố Hữu, chấp nhận tính "không bè phái", không chê người đi lối, mà còn chê người trong nhóm, nếu có tác phẩm dở.

Trọn Dọn phê bình *Vết Côn Đ* o nh& th& nào? Nguyễn Ngọc viết:

"B&y gi& Phùng Quán còn choáng m&t lên vì s& thành công c&a mình. Quán đang tin & tài năng c&a mình và ch&a k&p bình tĩnh suy nghĩ gì về nh&ng nh& c đ& m, khuy&t đ& m còn &i. Thì gi&a lúc đó Tr&n D&n viết bài "B&n đã đ&c k& V&t Côn đ&o ch&a?" đăng trên &p chí Sinh Ho&t Văn Ngh& (c&a quân đ&i) ra ngày 1/4/1955 [theo Vũ Tú Nam bài này đăng trên SHVN số 36 tháng 3/1955]. D&đ&i danh nghĩa "vì trách nhi&m đ&i về i quân đ&i... quan tâm t&i s& m&nh c&a văn ch&ng và càng quan tâm g&p b&i t&i viết xây đ&ng tâm h&n ng&ng i lính", về i m&t gi&ng khinh qu&n chúng ra m&t, m&t gi&ng k& c&, Tr&n D&n l&t ng&ng c t&t c& nh&ng nh&n đ&nh tr&ng c nay về V&t Côn đ&o , th&ng tay đ&p t&i b&i cuốn sách đ&u tay đó c&a Phùng Quán. Tr&n D&n nh&n đ&nh:

V& c&t chuy&n "tinh th&n chung c&a nó là h&ng. M&i xét qua c&t chuy&n đã th&y nó là m&t quy&n sách ca &ng ch&ng nghĩ& anh hùng cá nhân, ca &ng k&u quân s& b&o đ&ng, tình c&m s&c n&i và phiêu &u".

V& nhân vật trong chuy&n: "v& nhân vật qu&n chúng thì tôi không hi&u tác gi& m&c b&nh gì mà m&i khi & qu&n chúng thì & h&ng ây ng&... cái nhân vật qu&n chúng đã b& b&nh quá nhi&u".

V& nh&ng nhân vật khác, Tr&n D&n cho là: "tác gi& đ&a lên nh&ng ng&ng i toàn tim c& mà không có óc. Hay ch& có m&t chút xíu". Nói về cái ch&t c&a nh&ng ng&ng i anh hùng trong tác phẩm c&a Phùng Quán, Tr&n D&n viết m&t cách vô &ng tâm: "tôi đã không khóc mà &i còn mu&n nói r&t nhi&u về nh&ng cái ch&t mù quáng nh& v&y. Không ph&i c& mang cái ch&t ra mà c&m đ&ng đ& c chúng ta đâu!... Tôi không r& m&t gi&t n&ng c m&t nào cho nh&ng con ng&ng i ch&t nh& th&. Đó là cái ch&t c&a nh&ng con ng&ng i kh& đ&i... đ&ng viên &y không ph&i là đ&ng viên, ch&n sĩ&y không ph&i là ch&n sĩ..." (...)

Su&t c& bài &y Tr&n D&n dùng m&t &i văn đ& kích b&ng cách ch&i ch&, &p &, m&t th&"th& đ&ng n v&n ch&ng"

mà sau này ta đã tìm th&y &i trên báo Nhân văn, trong các &p

Giai phẩm

và

Đ&t M&i

c&a nhà xu&t b&n Minh Đ&c. Ví đ& ch& m&t ch& tác gi& đ&a lên m&t khó khăn quá ây th&, Tr&n D&n viết:

"&n này là khó khăn con chó".

Một tháng sau Lê Đ&t cũng viết một bài phê bình *V&t Côn đ&o* (Sinh hoạt văn nghệ, số 39 ra ngày 19/5/1955) ý kiến không có gì khác Trăn Dăn lắm. (...)

Sau khi đã đ&p Phùng Quán thì bị bị ng& một bài phê bình trên báo, sau khi đã làm cho Phùng Quán hoang mang suy nghĩ về tài năng, về trình đ& m&i m&t của mình, Trăn Dăn liền nói riêng với Phùng Quán: "*Tao đ&p là đ&p bị n& chúng nó ngu đ&t không biết gì chứ có phải đ&p mà đâu*". Ý muốn nói với Phùng Quán rằng:

mày về n& là th&ng có tài, chứ có bị n&ng&i tr& c& nay về n& phê bình mày là ngu đ&t.

Th& là Trăn Dăn hoàn thành cái th& đ&n của mình một cách khôn khéo, bị n& một phát trúng nh&u m&c tiêu: qua phê bình

V&t Côn đ&o

mà tho& m& nh&ng chi&n sĩ c&ng số n, qua Phùng Quán mà chỉ qu&n chúng là ngu đ&t, tăng bị c& Phùng Quán, đ&a Phùng Quán đ&n chỉ đ&i lập lập qu&n chúng đ&c gì& và lãnh đ&o, lôi kéo Phùng Quán. Trăn Dăn đã thành công trong việc đó th&t.

V& sau này, Phùng Quán th&ng hay rêu rao là "*đ&c đ&p suy nghĩ, đ&c đ&p đ& đ&ng*". Th&c ra thì kể từ ngày đó, cái gì& là "đ&c đ&p đ& đ&ng" của Phùng Quán chứ còn là "đ&c đ&p đ& đ&ng" theo kiểu Trăn Dăn. Phùng Quán đã trở thành cái bóng của Trăn Dăn, nh&u khi Trăn Dăn rất khôn khéo đã nh& cái miệng huênh hoang của Phùng Quán đ& nói to&c ra nh&ng quan đ& sai lầm và ch&ng đ&i của mình về ngh& thuật và cả về chính trị" (Nguyễn Ngọc, Con đ&ng đi của Phùng Quán, con đ&ng sai lầm đ&n hình của một ng&ng&i viết văn tr&, VNQĐ, số 4, tháng 4/1958)

Phê bình *V&t B&c*

Phê bình tập thơ *V&t B&c* là ngòi nổ đ&u tiên của phong trào Nhân Văn Giai Phẩm. *V&t B&c* của T& H&u đ&ng tôn sùng nh& cuốn "thánh kinh" của văn học cách mạng. Tập tác phẩm ra đời cuối năm 1954 cho đến ngày nay, bao nhiêu giấy bút đã dành cho số ca tụng nó. Hi&m có nhà phê bình nào, dám viết một câu phê phán th&ng về

V&t B&c

. Đúng nh& Lê Đ&t nhận xét:

"*V&t Nam ng&ng&i ta chứ a quen chê anh T& H&u bao giờ*"

S& dĩ việc phê bình tập T& H&u, không chỉ khép kín trong các buổi họp nội bộ quân đội, mà thoát ra ngoài, nh& hai ng&ng&i: T& Phác làm thơ ng& th& ký báo Sinh Hoạt Văn Nghệ, tung trên Sinh

Ho&t Văn Ngh& tr& c. Lê Đ&t ph& trách báo Văn Ngh&, đ&a lên Văn Ngh& sau.

Vũ Tú Nam vi&t:

"Ngày 4/3/1955, n& ra cu& c h&p đ&u tiên tranh lu&n phê bình đ&p th& Vi&t B&c, Tr&n D&n g&i th& T& H&u là "tí ti la haine, tí ti l'amour" (tí ti căm thù, tí ti tình yêu) m&t cách h&n h&c, đ&u cáng. Ngày 7/3/1955, b&t đ&u tranh lu&n phê bình Vi&t Côn Đ&o đ&a Phùng Quán, Tr&n D&n g&i nh&ng ch&i n sĩ Côn Đ&o trong truy&n là nh&ng "ng& i c&t đ&u", "toàn tim", mù quáng (...)

Bài phê bình Vi&t Côn Đ&o đ&a Tr&n D&n đ&ch đ&c nguy hi&m nh& v&y, nh&ng cũng có m&t s& đ&ng chí trong quân đ&i không nh&n ra, vi&t bài h&ng ng&ng. Cu&i tháng 3/1955, khi duy&t nh&ng b&c th& b&n đ&c chung quanh v&c phê bình Vi&t Côn Đ&o đ& in báo Sinh ho&t Văn ngh&, C&c Tuyên hu&n quy&t đ&nh b& b&t m&t s& bài tán thành Tr&n D&n. Lúc này, Tr&n D&n ph&n ng&r&t m&nh, g&i lãnh đ&o là "répression polici&re!" (đàn áp k&u cu-lít). Và đ&u tháng 4/1955, m& n c& đ&u óc, Tr&n D&n xin ngh& dài h&n, b& công tác, b& doanh tr&i b& đ&i, đ& t&n ra ngoài ph&." (Vũ Tú Nam, STVCNTD)

V& không khí các bu&i phê bình th& T& H&u, Vũ Tú Nam ghi trong h&i ký, nh& sau:

5/3/1955: T&i qua, tranh lu&n v& th& T& H&u đ& C&a Đông, anh Nguy&n Chí Thanh đ&i (...) anh em đ&ng đ&m, đ& H& Dz&nh. Hoàng Y&n trình bày v&n đ& "kh& năng hi&n th&c trong th& T& H&u – T& H&u có tiêu bi&u cho th&i đ&i không?" Tr&n D&n, Lê Đ&t nói b&c nh&t. Hoàng Trung Thông, Nguy&n Xuân Sanh ng&i ghi mà không nói gì. T& H&u không đ&i, Xuân Di&u không đ&i [Theo T& Bích Hoàng, Nguy&n H&u Đ&ng cũng có m&t trong bu&i đ&u tiên này].

8/4/1955: Đêm 7-4, phê bình th& Vi&t B&c đ& 51 Tr&n H&ng Đ&o đ&n 12 h khuya. D&n tâm s& khi anh đ&i xe đ&p có hai b& đ&i theo dõi (?). T&i vào nhà b&n, lúc ra D&n b& b& đ&i gi& m&y t&ng. Mình báo cáo s& v&c v&i chi&y. Tr&n Vi&t nói: D&n vào 69 Quán Thánh, nhà Hoàng C& Bình cũ, nên có th& b& theo dõi.

15/4/1955: Đêm qua, th&o lu&n v& th& Vi&t B&c đ&n 12 h đêm. Hoàng Y&n, Tr&n D&n, Hoàng C&m nói gay g&t. Tr&ng T&u tranh lu&n r&t ph&n khoa h&c. Huy C&n ng&i im. T& H&u Thi&n nói

nh& u suy đ& n, ví đ& cho đ& n nào là g& ng K& u... Hoàng C& m đ& n th& H& Xuân H& ng đ& ch& ng minh "ch& t s& ng" và "h& n th& " đ& a n& thi sĩ.(H& i ký Vũ Tú Nam)

Trong bài Cách nhìn s& v& t đ& a nhà th& T& H& u, vi& t tháng 5/55, Trăn Dăn vi& t:

"Nói chung th& T& H& u có r& t nh& u cái đ& i b& ng. "Ý đ& i đ& m th& ng (...), r& t nh& u cái k& u "lòng ta xao xuy& n, rung rinh", - "chúng bay ch& m& t đ& ng ra, m& t là tiêu đ& t hai là tù binh", - ho& c "đ& i v& n ca vang núi đ&o", ho& c "C& H& sáng soi". Không ph& i là thiên đ& ch trích ra m& t s& câu nh& v& y, hãy đ& c đ& i đ& đ& p Vi& t B& c xem, ta th& y nhan nh& n nh& ng đ& i đ& i, nh& t, đ& đ& m nh& m n& a (...) *Phá đ& ng: "Nhà neo v& c b& n v& n đ&" - làm thì thi đ&a -, thi đ&a k& t qu& thì đ& i mai đ& ch ch& t. Ta đ& đ& i: đ& đ& B& c Nam, Vi& t, Mi& n, Lào, Itsala, Itsar& c... xem ra thì có v& đ& ng chính tr&. Nh& ng xét sâu xem? (...) T& H& u nhìn s& v& t nó chính tr& công th& c quá, đ& i tìm tòi quá. Ch& nào hay thì là đ& p đ& i Nguy& n Du, T& n Đ&. ca dao... T& H& u ch& a đ& m đ& i m& t cái nhìn m& i m& g&. (Trăn Dăn ghi, trang141)*

Ti& n đ& a Trăn Dăn, Nguy& n H& u Đ& ng ghi trong s& tang:

"L& n đ& u g& p anh trong cu& c phê bình đ& p th& Vi& t B& c, đ& n nay dù h& n b& n m& i năm, b& t bao là gian nan, trong nh& ng đ& g& ng chung đ& tìm cho v& n gh& Vi& t Nam m& t con đ& ng phát tr& n thu& n đ& i nh& t. Đ& ng hay sai, hôm nay tôi v& n ch& a dám kh& ng đ& nh... Dù sao thì n chí đ& a chúng ta ch& có k& ác ý m& i đ& tình ph& nh& n.

Ti& n đ& a anh v& côi v&nh h& ng, có đ& tôi ch& có th& nh& c đ& i cùng anh v& đ& i đ& a Ngô Thì Nh& m nói cái đ& đ& t y& u: G& p thì th&, th& thì ph& i th&. (...)

đ& C& n đ& c b& t lúc nào anh cũng có đ& đ& ng Nh& t đ& nh th& ng, dù cho ý chí đ& y anh không đ& t đ& đ& c thì cũng v& n là ph& m giá cao đ& p đ& a m& t con ng& đ& i."(Trăn Dăn ghi, trang 460)

Trăn Dăn ghi

Nhân Văn Giai Phẩm pho n XI : Tr n D n

Tác Giả: Th y Khuê

Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

V Nhân Văn Giai Phẩm, có nh ng s vi c đã b chôn s ng, t ng r i s tan trong lòng đ t. Có nh ng s th c đã b bóp méo đ n đ d ng. Trong h n n a th k , ng i ta đã quen s ng v i nh ng quái thai đ đ ng đó: nh ng xuyên t c, bôi nh đ c đ cao nh nh ng chân lý. Ng đâu, nh ng con ch trong hòm l i có ngày đ ng d y, thu t l i truy n mình. T p *Tr n D n ghi 1954-1960*

(VănNgh , Cali, 2001) là m t trong nh ng t li u hòm, t khai, t qu t. Tác ph m chìa ra nh ng dòng ch đ u tiên đ l p nh ng trang còn tr ng v m t th i k v n h c s , còn ch a đ c bi t, còn ch a đ c vi t.

T p Tr n D n ghi 1954-1960 là ba quy n sách g m m t: Ph n đ u là nh ng

suy nghĩ v sáng t o. Ph n th nhì ch p l i th i k đ u t v i nh ng hình nh

kh ng khi p kinh hoàng. Ph n th ba vi t v cu c s ng con ng i trong nh ng

năm k lu t. V i m t l i vi t t c ký, ng n g n, th h n cái m h c đ n đau c a

Tr n D n.

Chuy n đi c i t o th c t sau Nhân Văn, n m trong l i t c ký y:

"9/9/58 [...]Đêm, tôi th p đi trong m ng ác. Tay m ng, đau nh t là nh ng ch đã thành chai mà l i m ng tái l i. M i b p th t su t đêm l c acide, và chôn c t nh ng t bào ch t vì lao l c quá s c... L c đ c su t đêm v y trong toàn b xác th t tôi.

10/9/58[...] Gió khi p quá. Hàng s đoàn gió b c trèo qua núi lúc nào đ xu ng đ ng c . Su t bu i sáng, mùa hè b đánh tan nát. N ng b gió may th i mát đi, ngu i a.

Gió c mái, r t m y lá g i chu ng bò. Cây cành b túm tóc, v t vá kêu gào, gió v n không tha. Các tàu chu i b t c x ra. Có tàu rách m p, trông h t m t con r t xanh kh ng l , hàng nghìn chân xanh ng ngo y điên cu ng, cào trong không khí, cái đuôi nó b g r t thân, nó ng n ngang ng a, không thoát [...]

Các nón lá b gió nó h t ch p m t. Nó kéo ra sau, quai nón x t c nh th ng th t c ! B i ph vào m t chúng tôi, ch a đ i xong, gió đã ném thêm. B n tôi đào g c, đã nh c, còn b lữ gió may kia trêu ch c. Nó đùa dai ch ... Có lúc tôi cu c đ t, m t nh m t, m t anh mù làm v c." (trang 334-335).

V nh ng sôi đ ng Thái Hà p, ngày 16/4/1958, Trọn Dọn ghi:

"Hi n nay Nguy n H u Đang, Th y An, Minh Đ c đã b b t, ch ng bao lâu s ra tòa. Báo chí v n t p t c đ t đánh Nhân Văn B 6 Giai Phẩm Mùa Xuân [Hoàng C m, Văn Cao, Lê Đ t, Tr n D n, S Ng c, T Phác]. B 6 đã bùng nhau ra. B n Nhân Văn Giai Phẩm cũng ô-r -voa nhau h t [...] S Ng c đóng c a, m n t p khách. B n thân tôi, do ch đã t giác đình b n t t ng thù đ ch (th t giác k t qu c a áp l c...) nên m i m t khác, tôi cũng đình b n c giao du, đình b n c v c v t lách. Có nên đi g p nh ng đ ng chí lãnh đ o đ h i nh ng v c c n ph i làm không? Đi thì i s b hi u m. Nh ng n u ng i nhà, tiêu c c đ i, có khi còn b hi u m g p b i. [...]

B n Đang - Minh Đ c - Th y An thân thì b c m tù, t i ác thì đem bêu đ u trên báo chí. Vai trò c a b n chúng trong các v phá ho i 3 năm đang đ c v ch tr n. Phan Khôi thì đóng c a, n m khàn, không đ c báo. Tr ng T u, Tr n Đ c Th o làm gì? Còn c lo i B chúng tôi hi n ra sao? Làm gì? Tr n D n, Hoàng C m, Lê Đ t đang t p t c k m th o c quan, cùng v i nh ng Quang Dũng, Tr n Lê Văn, v.v...

Chúng tôi đi sâu vào k m đ m sáng tác h n n a. K m đ m sáng tác cho sâu m i th t là khó sao! C nh ph i r t b m t m ng th t c a mình. [...] Tôi ch u cái hình ph t y, nh n n i và đau kh . Hình ph t c a m t ng i b bung đ [...] Tôi v a là m t t i nhân, v a ph i c tách mình ra, làm m t đao ph th , hành h cái ch nghĩa xét i có th c trong tôi và đám Nhân Văn.

" (trang 244, 245- 260)

Ph&i nh&n t&i, ph&i c&t b& nh&ng m&ng th&t c&a mình, ph&i t& ch&i r&a mình, ph&i tìm g&p lãnh đ&o, ph&i t& cáo b&n bè đ& xin m&t chút &n hu& th&a, nh&ng r&i cũng không ai thoát đ&c gu&ng máy, không ai tránh kh&i b& ninh r&.

Con ng&&i nh&t đ&nh th&ng &y, sau tr&n đánh Thái Hà, đã thua, đã hàng, đã nh&n t&i, đã ly khai nh&ng lý t&ng ngày tr&c, đã ph&i đ&ng v& phía bên này, đ& nhìn "b&n" bên kia: g&m nh&ng "tên th& lĩnh ch& nghiã xét l&i" Nguy&n H&u Đ&ng, "tên phá ho&i" Minh Đ&c, "con m& gián đ&p" Th&y An... đã xu&ng đ&n n&c thang cu&i cùng c&a s& "gi& rách hoá" con ng&&i.

10/12/ 59, Trọn Dọn ghi:

"S&m mai tòa án x& Th&y An gián đ&p và Nguy&n H&u Đ&ng phá h&i, c& hai: h&n hành. Tôi không có g&y g&i cho đ&, có & vì không có v& trí gì & đó. Không ph&i là nhân ch&ng, cũng không ph&i là đ&i bi&u c&a nhân dân...

Ng&&i có m&t cái gì vắng v&ng. Tôi đã có đ&ng v&i nhóm Đ&ng c&m đ&u. Tôi đã ly khai v&i "lý t&ng" đó. C& khi đ&ng & đó, c& khi ly khai, c& bây g&, tôi v&n c& r&m máu. Chao &! Con đ&ng đ& đi đ&n ch& "Đúng" m&i nh&u máu làm sao? T&ng lai có đ& dành cho tôi nhát dao nào n&a không? Đ&ng đã nhìn th&y cái sai &n c&a Đ&ng ch&a?[...].

Ngoài tr&i m&a b&i. Rét xoàng. Không có gió. Đôi lúc vài t&ng chuông xe đ&p. Năm nay rét mu&n. Đ&ng ra tòa cu&i năm. Tôi cũng không th& nào nh&n nh& v&i s& ki&n này. Chao ôi! Con đ&ng đ& đi t&i ch& "Đúng" m&i nh&u máu làm sao!"(Trọn Dọn ghi, trang 376)

T& lâu "ghi tr& nên m&t hình ph&t". Nh&ng v&n ghi. Cu&n s& 1958 ghi l&i con đ&ng c&a nh&ng ng&&i mu&n ngoi lên đ& đi đ&n ch& "Đúng". Ai cũng mu&n tìm m&t đ&ng "máu" đ& thoát thân: bi&t đâu Đ&ng ch& đ&ái th&ng mà nghĩ l&i? Ph&ng ti&n nào cũng t&t k& c& " khai ". C& "

Nhân Văn Giai Phẩm phần XI : Trăn Dăn

Tác Giả: Th&y Khuê
Thứ Hai, 08 Tháng 3 Năm 2010 14:11

Đ
". Bao nhiêu khuôn mặt đã bßc trên con đường "
nhĩ u máu

"&y? Trăn Dăn ghi. Bao nhiêu khuôn mặt đã vo ve sß "
Đúng

"&y? Trăn Dăn ghi. Bao nhiêu tên tuổi đã đßt đßc sß "
Đúng

"&y? Trăn Dăn ghi. Bao nhiêu khuôn mặt đã "
Sai

." Trăn Dăn ghi. Cß đúng lßn sai đßu lßm than, đßu đßn đßn đi tßi chß tha hóa. Hß tan tác cß. Hß chia tay. Có nhßng oán hận, căm thù. Chính quyßn đã thành công trong sß "
giß rách hoá

" con ngßi, nhß lßi Lê Đßt.

Thành công lßn nhßt cßa gußng máy là đã đánh vào nhßng yßu tß thiêng liêng nhßt cßa con ngßi, đánh vào tình bßn, tình ngßi, đánh tan tác hßt.

Nhßng ngßi "*Nhân Văn*" không chßt, nhßng hß bß rút máu, rút gân, rút đßn sinh lßc. Hß đßu rßi rßa, đßu mußn đßu hàng. Nhißu ngßi đã đßu hàng, trong đó có Trăn Dăn. Hß mußn đßc lãnh đßo thßng xßt, hß mußn đßc lãnh đßo đßoi thßng. Hß đã xußng đßn đßy vßc thßm, hß chßu hßt nßi. Hß sßn sàng "
chút lòng trinh bßch đß nay xin chß đ' nhßng ngßi ta vßn lßnh lòng quay đi. Ngßi ta vßn không cho ngßi lên. Cái phßn ngßi nhß nhßi. Cái phßn ngßi Nhân Văn phßi đi vào sa lßy, phßi lún xußng, phßi chßu nhßn cái thßi không nhân văn cßa dân tßc mình. Cßm và đßi c. Nhß đã chßt. Và đßu đó chß có mß hßc khß đau cßa Trăn Dăn mßi vißt nên đßc.

Hßt phßn thß XI